

Alles raakt iets anders aan

Kester Freriks

De begrippen 'specialisme', 'specialiseren' en 'specialist' ken ik sinds mijn vroegste jeugd. Na een vroege loopbaan als telegrafist bij KLM en Garuda veranderde mijn vader van koers en werd tandarts te Almelo. Voordien vloog hij in vliegtuigstoelen als Dakota's en Lockheed's de aarde rond. Hij was zelfs enkele jaren gestationeerd in Jakarta, waar ik werd geboren.

Ik heb weleens over mijn vader geschreven dat hij de hele wereld in zijn broekzak had. Als tandarts in de provincie was hij veel meer dan dokter van zieke kiezen. De eerste Nederlandse gastarbeiders kwamen in ons huis over de vloer, want de praktijk van mijn vader was aan huis. Mijn vader hielp hen in meerdere opzichten, bijvoorbeeld met huisvesting of contactpersonen. Vaak stuurde hij niet eens een rekening.

Als tandarts was hij zich ervan bewust dat genezing weliswaar cruciaal is, maar dat er meer is. Aandacht voor patiënten, die mijn moeder hoffelijk 'gasten' noemde, is van even groot belang. Een gesprek. Begrip voor de situatie. Neem nu het volgende voorbeeld: mensen die onder grote spanning leven kunnen 's nachts hun tanden en kiezen zo hard op elkaar klemmen dat er pijn of zelfs een verwrongen gebit ontstaat. Het glazuur raakt beschadigd. Dat veroorzaakt cariës. De diagnose is duidelijk, de oorzaak moet echter niet uitsluitend in het domein van de tandheelkunde worden gezocht, maar in het algemenere begrip van 'psychische spanningen'.

Een van de kenmerken van specialisatie is de concentratie op een deelgebied of de discipline. Van het lichaam het gebit. En van het gebit de kiezen. En zo verder. Ik kende een bekwaam tandarts die zich, via zijn contacten met het Heemsteeds Kamer Orkest, toelegde op de hernieuwde en juiste plaatsing van de voortanden van blazers uit het orkest, de orthodontie dus. Die hebben voor hun embouchure van het blaasinstrument de juiste tandzetting nodig en die kan soms zijn veranderd door een ongeluk.

Dit voorbeeld maakt duidelijk dat specialisatie altijd voortkomt uit generalisme. De Heemsteedse tandarts had die specialisatie nooit kunnen bereiken als hij niet had ontdekt hoe wezenlijk de plaatsing van de voortanden voor een blazer is. Het zou mij, als patiënt, vrees aanjagen als een specialist slechts oog had voor

datgene waarin hij is gespecialiseerd. Enerzijds begrijp ik dat, want de mens is nu eenmaal opgebouwd uit de kleinste mogelijke eenheden en kennis van die kleinste eenheid leidt tot beter begrip van het geheel. Maar het geheel mag nooit uit het oog worden verloren.

Het begrip samenhang is van wezenlijk belang voor de manier waarop wij de wereld en onze plaats daarin kunnen bepalen. Alles hangt met alles samen. Veel schrijvers hebben deze samenhang, dit besef van de wereld als een oeuvre, hoog in het vaandel staan. Zo was Harry Mulisch ervan overtuigd dat 'alles in zijn werk verwijst naar alles' en Jeroen Brouwers geeft zijn werk als motto 'Niets bestaat wat niet iets anders aanraakt.'

In mijn werk als schrijver van romans, natuurboeken, gedichten, biografieën en inmiddels vele duizenden artikelen voor de kunstpagina's en boekenkaternen van NRC *Handelsblad* heeft alles met elkaar te maken, hoe verschillend de disciplines ook zijn. Dat maakt dat de inzet van mijn werkwijze die van het generalisme is. Ik geef een voorbeeld: het toneelstuk *De kersentuin* van Anton Tsjechov gaat over een prachtige, vruchtdragende boomgaard die gekapt moet worden omdat de nieuwe tijd zich aandient en de mensen zomerhuisjes willen. Zomerhuisjes brengen meer op dan de oogst aan kersen. Het is een aangrijpend toneelstuk over de teloorgang van de natuur en de achtereis waarmee met de natuur wordt omgesprongen. Ik volg het stuk – zie hoe de landeigenares te gronde gaat aan verdriet over de bijlen die in de kersenbomen slaan – en ik kan in de schouwburg tegelijk nadenken over mijn eigen natuurbeleving en de wijze waarop ik de kwetsbaarheid van onze natuur onderga. Veel ideeën voor mijn romans en natuurboeken, onder meer *Verborgene wildernis*, zijn in de theaterzaal ontstaan. Er is een samenhang tussen kunst en werkelijkheid.

Dit voorbeeld uit de wereld van het toneel is in overdrachtelijke betekenis van belang voor de gezondheidszorg. Alleen met de instelling van het generalisme is in vele gevallen herstel mogelijk. De tandarts kan de patiënt met zijn door spanning beschadigde kiezen genezen, maar de diepere oorzaak neemt hij pas weg als hij zijn gebied van de tandheelkunde verlaat en zich richt op het psychisch welbevinden van de patiënt.

Auteursgegevens

Kester Freriks (Jakarta, 1954) is schrijver van romans, biografieën en natuurboeken. Hij is verbonden aan de kunstredactie van NRC *Handelsblad*. Recentste publicaties: *Dahlia's en sneeuw*, *Roman over ouderdom*, *Vogels kijken*. *Alle driehonderd Nederlandse vogelsoorten* en *Verborgene wildernis*. *Ruige natuur en kaarten in Nederland*. www.kesterfreriks.nl.

Correspondentie: freriks@nrc.nl